

УДК 336.717

Внукова Наталія Миколаївна, д-р екон. наук, проф.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна,
vnukova25@rambler.ru

Плешивцева Тетяна Олексіївна, магістрант

Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків, Україна, tatiana21_04@mail.ru

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ШЛЯХОМ ФАКТОРИНГУ

Розглянуто особливості розвитку факторингового кредитування, одержано науково-практичні результати стосовно рівня впливу дебіторської заборгованості на фінансову стабільність підприємств та була обґрунтована доцільність використання факторингу на підприємствах, а отже необхідність розвитку цього виду кредитування в банках.

Ключові слова: факторинг, факторингове фінансування, дебіторська заборгованість, фактор, ризик факторингу.

УДК 336.717

Внукова Наталия Николаевна, д-р экон. наук, проф.

Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця, г. Харьков, Украина
vnukova25@rambler.ru

Плешивцева Татьяна Алексеевна, магистрант

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры, г. Харьков, Украина,
tatiana21_04@mail.ru

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНОГО КРЕДИТОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПУТЕМ ФАКТОРИНГА

Рассмотрены особенности развития факторингового кредитования, получены научно-практические результаты относительно уровня влияния дебиторской задолженности на финансовую стабильность предприятий и была обоснована целесообразность использования факторинга на предприятиях, а значит необходимость развития этого вида кредитования в банках.

Ключевые слова: факторинг, факторинговое финансирование, дебиторская задолженность, фактор, риск факторинга.

Vnukova Nataliya Nikolayevna, Doctor of Economics, Professor, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine. vnukova25@rambler.ru

Pleshivtseva Tatyana Alekseevna, graduate student, Kharkov National University of Civil Engineering and Architecture, Kharkiv, Ukraine, tatiana21_04@mail.ru

GETTING COMPANIES SPECIAL CREDIT FACILITIES BY MEANS OF FACTORING

The paper considers the specifics of development of factoring credit facilities, presents obtained theoretical and practical results regarding the influence of receivables on the financial stability of companies and substantiates expediency of using factoring by companies, and hence the need for development of this type of bank crediting.

Key words: factoring, factoring financing, accounts receivables, factor, factoring risk.

Постановка проблеми

В умовах зростаючої конкуренції банки повинні швидко реагувати на виникаючі потреби клієнтів розширюючи коло операцій та послуг за для залучення нових потенційних клієнтів. Тому крім традиційних (поширених) банківських операцій, потрібно розвивати нові, спеціальні (не традиційні) для них види послуг. Впровадження спеціальних видів кредитування дасть змогу банкам розширити клієнтуру, збільшити обсяг прибутку та диверсифікувати ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням сутності факторингу займалися такі вчені: С. В. Науменкова, М. Д. Білик, Т. Е. Белялов, В. В. Смачило, С. В. Міщенко та інші.

Постановка завдання. Метою роботи є виявлення оцінки впливу дебіторської заборгованості на фінансову стабільність підприємства та обґрунтування доцільності використання факторингу на підприємстві.

Виклад основного матеріалу

Причинами виникнення та необхідністю розвитку спеціальних (нових) видів кредитування є:

- загострення конкуренції між банківськими установами, конкуренції між банками та небанківськими фінансово-кредитними установами;
- зниження рівня доходності з традиційних (стандартних) банківських операцій;
- необхідність підвищення якості обслуговування своїх клієнтів;
- диверсифікація банківських доходів;
- необхідність підвищення ліквідності та платоспроможності банку;
- залучення нових клієнтів банку.

В Україні значна частка спеціальних операцій та послуг не набула широкого застосування в практичній діяльності банків. Передусім це пов'язано з повною відсутністю чи недосконалістю існуючої законодавчої бази, яка регулює здійснення таких операцій або надання послуг, а також із сучасним станом економіки країни.

До спеціальних видів кредитування можна віднести: кредит на стартап, лізинг, овердрафт, чековий кредит, вексельний кредит, форфейтинг, факторинг.

Серед спеціальних видів банківського кредитування перспективним напрямком для розвитку можна виділити факторинг. Це дуже ризикований, але високоприбутковий бізнес.

Проте, незважаючи на те, що факторингові операції є основним інструментом управління дебіторською заборгованістю, обмеженість його використання обумовлена їх високою ризикованістю. Високі ризики і стримують банки використовувати цей перспективний напрямок отримання додаткових доходів.

Згідно Закону України "Про банки та банківську діяльність» (стаття 49) факторинг віднесений до кредитних операцій та визначається як банківська операція з придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари або надані послуги. При цьому банк цілком бере на себе ризик виконання грошової вимоги та здійснення платежів за боржника [1].

Відповідно до Цивільного кодексу України (стаття 1077), факторинг - це поступка вимоги кредитором іншій особі, яка передбачає перехід до покупця вимоги прав, які забезпечують виконання зобов'язань [2].

Згідно Господарського кодексу України (стаття 350) визначення поняття факторингу (стаття 1077 та 350) - це придбання права вимоги у грошовій формі щодо поставки товарів або надання послуг з прийняттям ризику виконання такої вимоги і прийом платежів. Це банківська операція. Яка проводиться на комісійних умовах і на договірних засадах [3].

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (пункт 1 статті 1 та статті 4) факторинг відноситься до фінансових послуг тобто операцій з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [4].

Очевидно, що законодавча база організації факторингу досить неоднозначна, що ускладнює розвиток цього виду рефінансування.

Згідно з нормативними актами Національного банку України (Інструкція "Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційними банками України", затверджена постановою правління НБУ від 21.11 1997 р. № 388) і внутрішньобанківськими положеннями факторинг не вважається аналогом кредиту. Тому, збільшуючи обсяги факторингових операцій, клієнт не плюсує до власного кредитного портфеля у банку додатковий «борговий вантаж», зменшуючи свої подальші можливості при кредитуванні.

Наприклад, при накопиченні певної кредиторської заборгованості підприємству можуть відмовити у відкритті кредитної лінії або наданні овердрафту. Крім усього іншого, таким чином, вони можуть обходити обмеження Національного банку, відповідно до яких кредит в одні руки підприємства – акціонера банку не може перевищувати 5 % від банківського капіталу, а позичальника, що не має прямого відношення до банку, – 25 % від капіталу фінансової установи [5].

У теперішній час факторинг – це комплекс фінансових послуг, що надаються клієнтові фактором. Факторингові операції, комплексно поєднують кредитну операцію та посередницько-комісійні послуги, серед подібних операцій займають особливе місце. В основу факторингу покладено здійснення переуступки першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору. Таким чином, у результаті проведення факторингової операції банк (фактор) купує у постачальника рахунки-фактури за відвантажені товарно-матеріальні цінності, виконані роботи або надані послуги [6].

У факторингових операціях беруть участь три сторони: банк (факторинговий відділ), тобто спеціалізована установа, що купує рахунки фактури у своїх клієнтів, клієнт (постачальник товару, продавець) промислова або торгова фірма, що уклала угоду; підприємство – фірма-покупець товару [7].

Факторинг доцільно визначити як специфічну послугу, що надається факторинговим відділом банку своїм клієнтам під час їх розрахунково-платіжного обслуговування – інкасування і дебіторських рахунків свої клієнтів і отримання на їхню користь платежів за відвантажені товари й зроблені послуги. Загальний механізм досягнення такої мети – надання кредиту під боргові вимоги постачальника або зобов'язання платника [8].

Якщо підприємство стало клієнтом банку, то клієнт направляє банку всі рахунки-фактури, виставлені на покупців. За кожним документом клієнт повинен дістати згоду на оплату (за аналогією з акцептом платіжних вимог). Банківська (факторинговий відділ) компанія вивчає всі рахунки-фактури, визначаючи при цьому платоспроможність покупців. Це триває зазвичай від 24 годин до 2–3 днів. Найважливішою послугою тут є гарантія платежу клієнтові. Ця гарантія включає повний обсяг внутрішніх і міжнародних операцій: факторингова компанія зобов'язана оплатити клієнтові всі акцептовані рахунки-фактури, навіть у разі неплатоспроможності боржників [9].

Існують наступні умови факторингового фінансування в банку:

- фінансування існуючої, а не простроченої дебіторської заборгованості;
- без забезпечення, з регресом;
- строк ліміту – до 1-го року;
- авансовий платіж – не більше 90 % від суми поставки;
- тривалість відстрочки платежу – від 14 до 120 календарних днів.

Ключовим завданням для банку, що надає послуги факторингу, є адекватне визначення розміру плати за факторинг, а також автоматизований моніторинг дебіторській заборгованості, що фінансується банком.

У разі факторингу з регресом вартість послуг факторингу безпосередньо визначається на основі ринкової процентної ставки по кредитах. У разі ж факторингу без регресу, банк-фактор несе додаткові витрати, приймаючи на себе ризики невчасної оплати або повною не оплати заборгованості дебіторами клієнта. Таким чином, об'єктивна ціна на факторингові послуги розраховується залежно від структури і якості дебіторської заборгованості, що фінансується, періоду відстрочення платежу, частки фінансування заборгованості банком-фактором, а також кредитної процентної ставки [10].

Хоча факторинг в Україні використовується ще недостатньо, останнім часом, з розвитком банківської системи, такі послуги стають привабливими для суб'єктів господарської діяльності України не лише як форма захисту від ризиків, а й засобом оптимізації фінансових потоків банку та клієнта, що безперечно є запорукою розвитку вітчизняного ринку факторингових послуг [11].

Факторинг відносно нова для українського фінансового ринку послуга. На українському ринку факторингові послуги надають близько 34 банків і спеціалізованих компаній. Обсяг наданих зазначених послуг на вітчизняному ринку постійно збільшується.

Перевагами використання факторингу для підприємств є те, що він дає можливість в бланковому режимі отримувати фінансування, яке за рахунок прискорення оборотності коштів має змогу підвищити загальну ліквідність, рентабельність, в той час, як інші види кредитів мають певні обмеження.

Факторинг – дає гарантію платежу і рятує позичальників від необхідності брати додаткові кредити в банку, дає змогу сконцентруватися на виробничих проблемах [12]. Використання факторингу дозволяє вирішити проблему нестачі коштів, сприяти розширенню асортименту товарів, залученню нових клієнтів та в кінцевому підсумку збільшити прибуток, адже саме прибуток є головною ціллю і рішучою силою підприємницької діяльності.

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності, нормативним значенням вважається $K > 1$, перевищення власних над залученими свідчить про те, що підприємство має стійкий фінансовий стан і відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел [7].

Визначимо вплив між дебіторською заборгованістю та залученими коштами, таким чином дізнавшись, наскільки впливає дебіторська заборгованість на фінансову стабільність підприємства, і яким підприємствах доцільніше використовувати факторинг.

Сформуємо вхідну базу даних з 30 підприємств харчової промисловості України за останні 3 роки, які являють собою сукупність статистичних даних [13]. Розрахувавши коефіцієнти фінансової стабільності по кожному з 30 підприємств, розділимо їх на 2 групи:

Перша група – підприємства які мають коефіцієнт фінансової стабільності $K > 1$ (табл. 1).

Таблиця 1

Вхідні дані для проведення експерименту, де $K > 1$

Коефіцієнт фінансової стабільності (K)	Залучені Кошти	Власні кошти	Дебіторська заборгованість
1	2	3	4
17,74	632,67	11575	434,33
9,03	10006,3	86861,7	24319
5,45	2906,33	80457	3160,33
5,43	71836	13671,3	75566,3
4,26	3640,33	15549	3883,67
3,99	55020,3	65746,7	61594
3,69	4359,33	325840	7238,67
3,35	19793	16193,7	34453,3
2,27	7342	133988	3186
2,21	62036,7	143376	63564
1,77	76502,7	16152,7	14782,3
1,65	207309	65868,7	40016,7
1,54	42920,7	18997,7	17087,3
1,19	16277	328915	9902

Друга група – підприємства які мають коефіцієнт фінансової стабільності $K < 1$ (табл. 2).

Таблиця 2

Вхідні дані для проведення експерименту, де $K < 1$

Коефіцієнт фінансової стабільності (K)	Залучені кошти	Власні кошти	Дебіторська заборгованість
0,98	228820,67	217146,00	63467,67
0,90	30340,00	24032,00	4118,00
0,88	117186,00	106477,70	35687,33
0,65	6998,00	4513,00	2796,00
0,62	36140,00	22219,33	14579,33
0,50	39681,00	19606,33	20191,00
0,43	185079,67	14509,67	119095,67
0,43	1362778,00	77129,00	270988,67
0,42	51293,67	21684,67	21634,33
0,38	40419,67	29610,33	21893,67
0,28	105235,00	29152,00	53431,33
0,23	873676,00	7649,67	389776,00
0,22	35072,67	195700,70	9934,33
0,22	140554,33	5629,00	34780,00
0,14	39500,00	509969,70	22675,00
0,02	445446,00	7339,00	83347,67

Визначимо ймовірну залежність між дебіторською заборгованістю та залученими коштами у сукупності спостережень (кореляційний зв'язок), розрахувавши парну кореляцію, яка дозволить визначити зміну результативного показника (Y_x - дебіторська заборгованість) під впливом у даному випадку одного фактора (X - залучених коштів).

Найбільш простим рівнянням, що характеризує прямолінійну залежність між двома показниками є рівняння прямої:

$$Y_x = a + bX \quad (1)$$

де a і b - параметри рівняння регресії, які потрібно знайти.

Скористаємось пакетом Excel для побудови рівняння прямої. В даному випадку в якості об'єкту аналізу використаємо усю наявну сукупність і розглянемо її як вибірку з гіпотетичної сукупності, що складається з усіх у принципі можливих значень показників, що моделюються.

За формулою (1) складемо рівняння регресії. Для цього знадобляться коефіцієнти a і b (Y перетину та змінна X_1 відповідно), що надані у табл. 3 для підприємств коефіцієнт фінансової стабільності яких перевищує 1 та у табл. 4 для підприємств у яких коефіцієнт нижче 1.

Таблиця 3

Показники регресійної статистики для підприємств, де $K > 1$

Регресійна статистика		Коефіцієнти a і b	
		Y перетину	змінна X_1
Множинний R	0,504477771	13417,89589	1,093388766
R-квадрат	0,254497822		
Нормований R-квадрат	0,19237264		
Стандартна помилка	49526,74614		
Спостереження	14		

За для виміру тісноти зв'язку між факторними і результативними показниками визначимо коефіцієнт кореляції (множинний R), розрахунок якого наведено у табл. 3 і табл. 4.

Рівняння регресії для підприємств $K > 1$ має такий вигляд:

$$Y_x = 13417,9 + 1,09X$$

Таблиця 4

Показники регресійної статистики для підприємств, де $K < 1$

Регресійна статистика		Коефіцієнти a і b	
Множинний R	0,882501	Y перетину	змінна X_1
R-квадрат	0,778808	9606,736	3,067892
Нормований R-квадрат	0,763009		
Стандартна помилка	181611,2		
Спостереження	16		

Рівняння регресії для підприємств $K < 1$ має такий вигляд:

$$Y_x = 9606,74 + 3,07X$$

Коефіцієнт кореляції може приймати значення від -1 до 1. При значенні коефіцієнта рівному 0 зв'язок відсутній, чим ближче його значення до 1, тим більш тісний зв'язок між досліджуваними явищами, якщо значення наближається до «-1», це свідчить про зворотний зв'язок між показниками.

Отже, побудуємо шкалу і нанесемо на ній коефіцієнти кореляції для підприємств де $K > 1$ та підприємств де $K < 1$ (рис. 1).

Побудувавши шкалу коефіцієнтів кореляції (рис. 1), можна стверджувати, що підприємства з коефіцієнтом фінансової стабільності нижче 1 мають строгий прямий зв'язок суми залучених коштів від дебіторської заборгованості, а підприємства з більш стійким фінансовим становищем, тобто з коефіцієнтом вище 1 мають середній зв'язок.

Отже, відповідно до складених рівнянь можна зробити висновок, що підприємства з коефіцієнтом фінансової стабільності нижче нормативного значення більш залежні від розмірів дебіторської заборгованості порівняно з підприємствами у яких коефіцієнт фінансової стабільності > 1 , тобто саме першій групі підприємств доцільніше було б використовувати факторинг за для покращення їх фінансового стану.

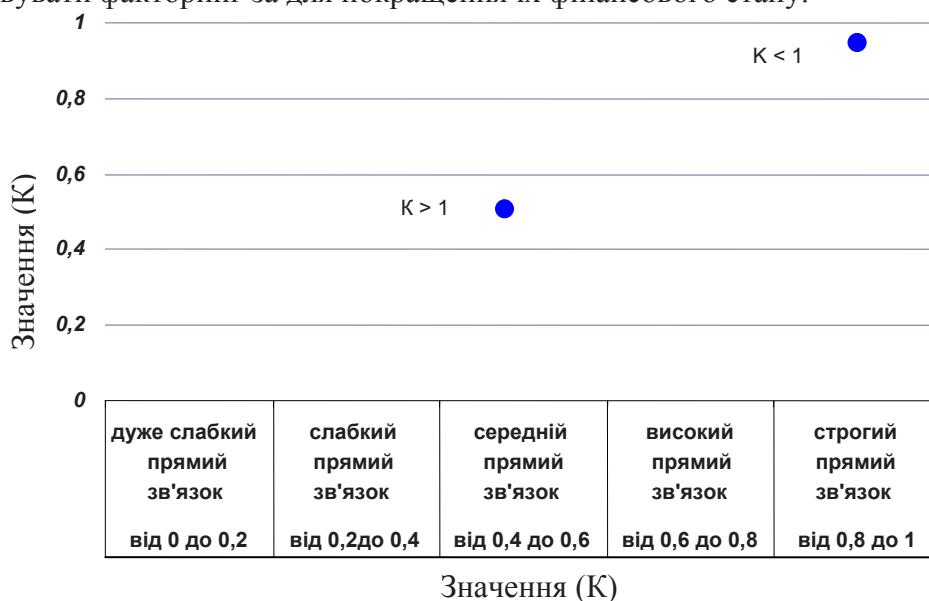


Рис. 1. Розподіл рівня впливу дебіторської заборгованості від залучених коштів за коефіцієнтом фінансової стабільності (K)

Висновки і перспективи подальшого розвитку у даному напрямі

Факторинг в Україні не набув широкого використання але, саме він може стати тією ефективною формою (шляхом) рефінансування в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. Факторингові послуги мають велику кількість ризиків для банку але необхідність їх розвитку обумовлена наявністю попиту на подібний інструмент отримання короткострокових капіталів.

Також впровадження такого спеціального кредитування як факторинг дозволить банкам збільшити прибуток, розширити свою клієнтську базу, оскільки відбувається взаємовідносини не тільки з клієнтом який звернувся за наданням цієї послуги, а й з його клієнтами – дебіторами.

Список літератури

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
5. Юшин С. О. Концептуальні основи становлення факторингу в Україні [Текст] / С. О. Юшин, Г. В. Кравчук // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012. – № 23. – С. 62–72.
6. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг [Текст]: навч. посіб. С. В. Науменкова, С. В. Мищенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
7. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Журн. Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 24 – 36.
8. Белялов Т. Е. Аналіз форм і методів управління дебіторською заборгованістю у складі оперативних фінансових активів корпорації [Текст] / Т. Е. Белялов // Журн. Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9. – С. 30–36.
9. Смачило В. В. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю в Україні [Текст] / В. В. Смачило, Є. В. Дубровська // Журн. Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 35–45.
10. Внукова Н. М. Ризики факторингу та способи їх страхування [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, Н. Опешко. – Режим доступу: \www/ URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/105.htm
11. Пальчук О. І. Особливості аналізу фінансового стану позичальників у факторингових операціях [Текст] / О. І. Пальчук // Наукові праці НДФІ. – 2012. – № 3 – С. 110-114.
12. Тень Н. Б. Операторы рынка факторинга [Електронний ресурс] / Н. Б. Тень - Режим доступу: \www/ URL: www.prostobiz.com.ua
13. Фінансова звітність [Електронний ресурс] / Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. – Режим доступу: \www/ URL: <http://smida.gov.ua>

References

1. The Law of Ukraine “On Banks and Banking” [“Zakon Ukraini «Pro banki i bankivsku diyalnist»”] [Electronic resource] / Verkhovna Rada of Ukraine. Official web-site. – Access mode: \WWW/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Civil Code of Ukraine [“Tsivilnyi kodeks Ukraini”] [Electronic resource] / Verkhovna Rada of Ukraine. Official web-site. – Access mode: \WWW/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Economic Code of Ukraine [“Gospodarskiy kodeks Ukraini”] [Electronic resource] / Verkhovna Rada of Ukraine. Official web-site. – Access mode: \WWW/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. The Law of Ukraine “On Financial Services and State Regulation of Financial Markets” [“Zakon Ukraini «Pro finansovi poslugi ta derzhavne reguluyuvannya rinkiv finansovikh poslug»”] [Electronic resource]

resource] / Verkhovna Rada of Ukraine. Official web-site. – Access mode: \WWW/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

5. Yushin S. O. Conceptual foundations of formation factoring in Ukraine [“Kontseptualni osnovi stanovleniya faktoringu v Ukraini”] [Text] / S. O.Yushin, G. V. Kravchuk // Journal of Chernihiv State Technological University. – 2012. – N23. – P. 62–72.

6. Naumenkova S. V. Financial services market [“Rinok finansovikh poslug”] [Text] : tutorial S.V. Naumenkova, S. V. Mishchenko. – B. : Znannya, 2010. – 532 p.

7. Bilik M. D. Receivables Management business [“Upravlinnya debitorskoyu zaborgovanistyu pidpriemstv”] [Text] / M. D. Bilik // Journal of Finance Ukraine. – 2008. - №12. – P. 24 – 36.

8. Belyalov T.E. Analysis of the forms and methods of accounts receivable management in the operational financial assets of the corporation [“Analiz form i metodiv upravlinnya debitorskoyu zaborgovanistyu u skladi operativnikh finansovikh aktiviv korporatsii”] [Text] / T.E. Belyalov // Journal of Current Economic Issues. – 2010. - №9. – P. 30-36.

9. Smachilo V. V. The essence of factoring and its use in the management of accounts receivable in Ukraine [“Sutnist faktoringu ta yogo vikoristannya pri upravlinnya debitorskoyu zaborgovanistyu v Ukraini”] [Text] / V. V. Smachilo, E.V. Dubrovska // Journal of Finance Ukraine. – 2011. – № 7. – P. 35–45.

10. Vnukova N. M. Factoring risks and methods for their insurance [“Riziki faktoringu ta sposobi ikh strakhuvannya”] [Electronic resource] / N. M. Vnukova, N.Opeshko. - Access mode: \WWW/ URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/105.htm

11. Palchuk O. I. Features analysis of the financial condition of borrowers in factoring transactions [“Osoblivosti analizu finansovogo stanu pozichalnikov u faktoringovikh operatsiyakh”] [Text] / O. I. Palchuk // Scientific papers NDFI. – 2012. – № 3 – P. 110–114.

12. Ten N. B. Factoring market operators [“Operatory rynku faktoringa”] [Electronic resource] / N. B. Ten - Access mode: \WWW/ URL: www.prostobiz.com.ua

13. Financial statements [“Finansova zvitnist”] [Electronic resource] / Infrastructure Development Agency Ukraine's stock market. - Access mode: \WWW/ URL: <http://smida.gov.ua>

Поступила в редакцию 06.05 2014 г.